

Justitieutskottets betänkande

1979/80:7

med anledning av motion om målsägandetalan vid brottet hets mot folkgrupp

Motionen

I motionen 1978/79:856 av Olle Wästberg i Stockholm framställs ett yrkande av innebörd att riksdagen beslutar att i 16 kap. brottsbalken skall införas en ny paragraf, 18 §, av följande lydelse: "Målsägande vid brott enligt 8 § är företrädare för den folkgrupp som hotats eller utsatts för missaktning".

Motionären utgår från lagstiftningen rörande hets mot folkgrupp och påpekar att syftet med lagregleringen är att tillförsäkra minoritetsgrupper av skilda sammansättningar och bekännare av olika trosuppfattningar det rättsskydd som erfordras för att de skall kunna utvecklas och leva i en tradition och kulturell strömning som härrör från gruppens särart. Motionären vänder sig mot att gällande rätt inte innefattar möjlighet för folkgrupp som känner sig kränkt att väcka talan vid domstol. Denna ordning har enligt motionären av en del minoritetsgrupper uppfattats som en brist i lagstiftningen. Motionären anför vidare bl. a. att de flesta minoritetsgrupper och minoritetssamfund har representativa församlingar eller organisationer, som torde kunna uppträda som målsägande i mål om hets mot folkgrupp. Det tillägg till 16 kap. brottsbalken som begärs i motionen är enligt motionären påkallat för att säkerställa och förstärka skyddet mot alla former av diskriminering.

Gällande rätt

En straffrättslig bestämmelse rörande hets mot folkgrupp är intagen som 8 § bland bestämmelserna om brott mot allmän ordning i 16 kap. brottsbalken (BrB). Bestämmelsen riktar sig mot den som offentligen eller eljest i uttalande eller annat meddelande som sprids bland allmänheten hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp av viss ras, med viss hudfärg, av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss trosbekännelse. Straffet är bestämt till fängelse i högst två år. För ringa fall finns en särskild straffskala som upptar böter. För tryckfrihetsrättens del finns en motsvarande reglering i 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen.

En grundläggande bestämmelse om målsägandes talerätt ges i 20 kap. 8 § rättegångsbalken (RB). Målsägande är enligt lagrummet den som brott har begåtts mot eller som har blivit förnärad eller lidit skada av brottet. När det gäller brott som hör under allmänt åtal får målsäganden väcka åtal endast om

han har angett brottet och åklagaren beslutat att åtal inte skall äga rum. Bestämmelser om enskilt anspråk i anledning av brott (i regel skadestånd) finns i 22 kap. RB. Enligt 1 § kan talan mot den misstänkte eller annan om enskilt anspråk i anledning av brott föras i samband med åtal för brottet. Grundas enskilt anspråk på brott som hör under allmänt åtal, är åklagaren på målsägandens begäran skyldig att i samband med åtalet förbereda och utföra även målsägandens talan, om det kan ske utan olägenhet och anspråket inte befinns obefogat.

Förarbeten

Ett straffstadgande rörande hets mot folkgrupp upptogs ursprungligen i strafflagen genom 1948 års straffrättsreform (prop. 1948:80, 1LU 39 och 46, rskr 379). Stadgandet infördes som 7 § i strafflagens 11 kap. om brott mot allmän ordning. Paragrafen vände sig mot den som offentligen hotar, förtalar eller smädar folkgrupp med viss härstamning eller trosbekännelse. Straffet var böter eller fängelse. Under riksdagsbehandlingen anförde vederbörande utskott bl. a. följande.

Redan i sitt utlåtande nr 42 vid 1942 års riksdag uttalade utskottet, att till hat hetsande uttalanden mot andra medborgargrupper med utgångspunkt i deras ras eller religion sårade den allmänna anständighetskänslan och icke borde tolereras samt att genom deras kriminalisering skydd skulle beredas för ett viktigt samhälleligt ordnings- och anständighetsintresse. Denna principiella ståndpunkt finner utskottet icke nu anledning att frånträda.

Bestämmelsen överfördes med oförändrad brottsbeskrivning till BrB. Den gavs sin nuvarande lydelse genom lagstiftning år 1970 (prop. 1970:87, 1LU 41, rskr 261) som föranleddes av ett svenskt tillträde till en FN-konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. Lagstiftningen innebar bl. a. att tillämpningsområdet för bestämmelserna i BrB och tryckfrihetsförordningen om hets mot folkgrupp vidgades i olika hänseenden samtidigt som i BrB infördes en bestämmelse om ett nytt brott, kallat olaga diskriminering (16 kap. 8 a §).

Lagstiftningen grundades på förslag av utredningen angående förbud mot rasdiskriminering som haft att undersöka frågan om det för svenskt tillträde till konventionen krävdes lagstiftningsåtgärder. I sitt betänkande (SOU 1968:68) Lagstiftning mot rasdiskriminering redovisade utredningen de förpliktelser som en tillträdande stat åtar sig samt lämnade en redogörelse för i vad mån svensk rätt uppfyller dessa krav.

Enligt konventionens artikel 6 skall konventionsstaterna tillförsäkra envar under deras jurisdiktion verksamt skydd och verksamma rättsliga medel mot varje rasdiskriminerande handling som kränker hans mänskliga rättigheter och grundläggande friheter i stid mot konventionen. Artikel 6 gäller också möjligheterna att vid domstol begära ersättning för skada till följd av sådan diskriminering.

I belysning av de lagändringar som i övrigt föreslogs ansåg utredningen att bestämmelserna i artikel 6 inte påkallade någon lagstiftning (bet. s. 53 f). Inte heller föredragande statsrådet ansåg att bestämmelserna krävde någon lagstiftningsåtgärd från svensk sida (prop. s. 60). Denna bedömning lämnades utan erinran under riksdagsbehandlingen.

Här bör tilläggas att den då aktuella lagstiftningsfrågan enligt vad föredragande statsrådet uttalade (prop. s. 56) inte bedömdes enbart från synpunkten av vad ett svenskt tillträde till konventionen kunde kräva. En annan utgångspunkt var det behov av lagstiftning mot rasdiskriminering som kunde föreligga med hänsyn till de förhållanden som då rådde i landet på området och till risken för en mer utbredd rasdiskriminering i framtiden.

Rättsfall

I rättsfallet NJA 1969 s. 364 ansågs enskild person inte kunna som målsägande föra talan om ansvar jämlikt 16 kap. 11 § BrB och skadestånd för sårande av tukt och sedlighet. (I målet var inte visat något förhållande på grund varav den som ansökt om stämning kunde anses direkt angripen av den påstådda brottsliga handlingen.)

Rättsfallet NJA 1978 s. 3 gällde skadeståndstalan av scientologkyrkan i Sverige mot en tidnings ansvarige utgivare på den grund att en artikel i tidningen innefattade brottet hets mot folkgrupp. Målsägandetalan ansågs inte vara möjlig vid sådant brott, och scientologkyrkans talan avvisades därför.

I högsta domstolens dom i målet uttalades bl. a. följande.

Målsägande är den mot vilken brott blivit begånget eller som därav blivit förnärmad eller lidit skada. Scientologkyrkan har, under åberopande av 7 kap. 4 § 12 tryckfrihetsförordningen och 16 kap. 8 § BrB, grundat sin skadeståndstalan mot H. på sådant otillåtet yttrande i tryckt skrift som innefattar hets mot folkgrupp. Utformningen av angivna lagrum ger vid handen, att de gärningar som avses riktar sig mot en folkgrupp som sådan, inte mot enskilda medlemmar av gruppen. Skyddet för enskilda medlemmar följer endast indirekt av att gruppen i sin helhet skyddas. Det ligger i sakens natur att en folkgrupp som sådan inte kan föra talan inför domstol. Den omständigheten att det någon gång kan inträffa att alla i en folkgrupp tillhör samma organisation medför inte att organisationen kan uppträda som målsägande i rättegång. Såvitt framgår av lagtexten kan således målsägande inte finnas vid brottet hets mot folkgrupp eller det däremot svarande tryckfrihetsbrottet. Förarbetena till straffbestämmelserna om hets mot folkgrupp ger inte anledning till annan bedömning. Skyddet för viss folkgrupp – och därmed indirekt dess medlemmar – ligger i åklagares skyldighet att åtala, när brott begåtts.

En av domstolens ledamöter var skiljaktig i fråga om motiveringen och yttrade bl. a. följande.

Även om man vid lagstiftningens tillkomst självfallet fäst vikt också vid det lidande enskilda individer kan tillfogas genom brottet i fråga har man

synbarligen inte haft någon tanke på att ge dessa något direkt skydd i den meningen att vare sig en enskild person eller en sammanslutning av enskilda skulle kunna grunda enskilt åtal eller skadeståndstalan på brottet.

Genom lagändringar år 1970, som föranletts av FN-konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering – numera ratificerad av Sverige – har straffbestämmelsen i fråga fått större räckvidd än tidigare. Varken vad som förekommit i detta sammanhang eller innehållet av den i målet åberopade 6 § i konventionen ger emellertid något stöd för att en talan av angivet slag skulle kunna föras av en folkgrupp; en annan sak är att målsägandetalan kan förekomma vid den samtidigt straffbelagda gärningen olaga diskriminering (16 kap. 9 § BrB), som riktar sig mot enskilda personer.

Förarbetena till aktuella lagrum talar sålunda mot att en målsägandetalan skulle få föras vid brottet hets mot folkgrupp. Några vägande sakliga skäl för att tillåta en sådan talan synes också vara svårt att finna. Visserligen skulle, som framhållits från scientologkyrkans sida, det kunna underlätta kontrollen av att brott av den aktuella typen beivras, om man lät organisationer uppträda som målsägande i dessa sammanhang. Men även om man antar att någon gång en organisation skulle kunna betraktas som en folkgrupp eller företrädare för en sådan, kan detta komma i fråga bara i sällsynta undantagsfall, och det praktiska värdet av en sådan talerätt skulle därför under alla förhållanden bli mycket ringa. Skyddet för en folkgrupp, och därmed indirekt för dess medlemmar, måste ändå väsentligen ligga i åklagarens skyldighet att väcka åtal när hets mot folkgrupp förekommit. – En talerätt för organisation skulle vidare stämma illa med den i svensk rätt rådande principen, att kollektiva enheter inte kan vara föremål för ärekränkningstalan och därför inte äger väcka enskilt åtal eller yrka skadestånd på sådan grund, än mindre på grund av andra uttryck av missaktning som omfattas av brottet hets mot folkgrupp. Härtill kommer, att om man tillerkänner organisation rätt till målsägandetalan vid detta brott, man kan få medge samma rätt åt främmande stat såsom representant för folkgrupp av visst nationellt ursprung; den främmande staten skulle ibland med minst lika goda skäl som en organisation kunna göra anspråk på att företräda en angripen folkgrupp. En sådan konsekvens, som uppenbarligen inte varit avsedd av lagstiftaren, kan inte gärna accepteras.

På grund av det anförda finner jag övervägande skäl tala mot att anse målsägande i något fall kunna finnas vid brottet hets mot folkgrupp eller det däremot svarande tryckfrihetsbrottet.

Diskrimineringsutredningen

Enligt bemyndigande av regeringen i augusti 1978 har chefen för arbetsmarknadsdepartementet tillkallat en särskild utredare (A 1978:06) med uppgift att göra en utredning om fördomar och diskriminering i fråga om invandrare m. fl. I uppdraget ingår att utarbeta ett samlat program för att motverka fördomar och diskriminering i fråga om invandrare och etniska, språkliga, nationella och religiösa minoriteter i Sverige samt att lämna de förslag till åtgärder som utredningsarbetet kan ge upphov till.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från justitiekanslern (JK), riksåklagaren (RÅ), statens invandrarverk (SIV), Svea hovrätt och Sveriges advokatsamfund.

JK, RÅ och hovrätten avstyrker bifall till motionen. Advokatsamfundet vill inte tillstyrka bifall men anser att motionsspörsmålet bör övervägas ytterligare. SIV tillstyrker bifall till motionen.

JK anför till en början att definitionen i 20 kap. 8 § RB av begreppet målsägande tyder på att det är knutet till viss person. Han anför vidare att enligt avfattningen av de lagrum i BrB och tryckfrihetsförordningen som behandlar brottet hets mot folkgrupp de straffbara gärningarna är riktade mot en folkgrupp som sådan och inte mot enskilda medlemmar av gruppen. Han påpekar att kriminaliseringen av hets mot folkgrupp ansetts påkallad av "ett samhälleligt ordnings- och anständighetsintresse" och att bestämmelsen också har placerats bland brotten mot allmän ordning. Enligt JK har det däremot inte varit avsett att stadgandet skulle innebära en utvidgning av bestämmelserna om ärekränkning, något som enligt JK också skulle rimmat illa med den i svensk rätt rådande principen att kollektiva enheter inte kan vara föremål för ärekränkningstalan.

Enligt JK talar sålunda förarbetena till 16 kap. 8 § BrB mot att en målsägandetalan skulle få föras vid hets mot folkgrupp. För egen del har han svårt att finna några vägande skäl för att införa en sådan rätt som föreslås i motionen. Det är, framhåller JK, åklagarmyndigheten som skall uppträda som samhällets representant när det gäller åtgärder för att utkräva straffrättsligt ansvar. För de enskilda personer som känner sig hotade eller utsatta för missaktning erbjuder enligt JK bestämmelser i 4 och 5 kap. BrB ett visst skydd. Han avser härvidlag i första hand brotten olaga hot och förtal, vid vilka brott målsägandetalan kan föras.

Slutligen påpekar JK att det lagtekniskt är mycket svårt att utforma en regel av det slag motionären efterlyser, bl. a. eftersom det gäller att på något sätt definiera den grupp som blivit kränkt.

RÅ konstaterar inledningsvis att hets mot folkgrupp är ett brott mot allmän ordning och att kriminaliseringen avser att bereda skydd för grupper av människor, inte för den enskilda individen. RÅ anför att det för straffbarhet inte krävs utpekande av någon eller några raser eller folkgrupper utan att ansvar kan följa även om objektet för handlingen är mera allmänt. Det är alltså – framhåller RÅ – tillräckligt att t. ex. viss ras prisas på sådant sätt att alla andra raser måste anses smädade, och i detta fall är den brottsliga handlingen inte riktad mot en särskilt utpekad folkgrupp utan mot ett kollektiv av folkgrupper.

Efter att ha berört begreppet målsägande i 20 kap. 8 § RB framhåller RÅ att vid brottet hets mot folkgrupp de personer som tillhör den folkgrupp som smädats eller förtalats inte kan anses som målsägande. Däremot kan enligt RÅ, om någon eller några bestämda personer smädas för sin tillhörighet till

viss folkgrupp, förfarandet under vissa förutsättningar beivras som ärekränk-
ningsbrott. Härfter berör RÅ brottet olaga diskriminering. Detta brott är
enligt RÅ huvudsakligen riktat mot allmän ordning, men till skillnad från
hets mot folkgrupp anses det även riktat mot den enskilda individen. Och
därför – framhåller RÅ – har målsäganderätt tillerkänts den som utsatts för
olaga diskriminering (prop. 1970:87 s. 38 f, 59 och 71).

Med hänsyn till vad som anförts i yttrandet vill RÅ – särskilt med
beaktande av brottets skyddsintresse och att det är främmande för svensk rätt
att en representant för en obestämd krets kan företräda enskild person –
avstyrka det förslag som lagts fram i motionen att företrädare för den
folkgrupp som hotats eller utsatts för missaktning skall vara målsägande.

I fråga om motionsspörsmålet finner SIV det vara en allvarlig invändning
mot nuvarande ordning att enskild person eller organisation inte kan väcka
talan vid domstol. Numera finns enligt SIV i Sverige närmare 800 invandrar-
föreningar, därav ca 25 riksorganisationer. SIV anför att organisationsbild-
ningen bland invandrarna under de senaste åren varit mycket livlig samtidigt
som tidigare etablerade organisationer kunnat utveckla sin verksamhet både
kvantitativt och kvalitativt. SIV finner att det därför måste anses otillfreds-
ställande att invandrarernas organisationer inte har möjlighet att tillvarata sina
medlemmars intressen i den aktualiserade frågan.

Hovrätten framhåller att en bestämmelse utformad enligt motionärens
förslag i många fall torde komma att medföra att flera olika sammanslut-
ningar med lika stor rätt kan komma att ställa anspråk på att få företräda en
viss folkgrupp. I flera fall skulle enligt hovrätten även en främmande stat
kunna göra anspråk på företräderskap, en konsekvens som väl knappast
avsetts med motionen. Vidare uttalar hovrätten att ärekränkning enligt
svensk rätt inte kan avse kollektiva enheter. Ett genomförande av motionä-
rens förslag skulle enligt hovrätten komma att innebära ett avsteg från denna
princip och en icke godtagbar utvidgning av målsägandebegreppet till förmån
för endast de organisationer och sammanslutningar som kan göra gällande
företräderskap för folkgrupp.

Hovrätten anför vidare att förarbetena till lagstiftningen beträffande hets
mot folkgrupp inte ger stöd för att vare sig enskilda eller organisationer skulle
kunna föra skadeståndstalan eller väcka enskilt åtal; behov av ett målsägan-
debegrepp ansågs uppenbarligen inte föreligga vid stadgandets tillkomst år
1948. Efter att ha berört den immigration som därefter ägt rum och den
därmed följande uppkomsten av skilda minoritetssamfund i Sverige uttalar
hovrätten avslutningsvis följande.

Enligt sin lydelse ger bestämmelsen om hets mot folkgrupp varken skydd
för enskilda eller organisationer i och för sig utan endast för folkgrupper. Det
kan endast i undantagsfall komma ifråga att sätta likhetstecken mellan en
organisation och en folkgrupp. Redan av detta skäl måste behovet av den
föreslagna lagändringen vara ringa. Det ankommer vidare på åklagaren att
väcka åtal när han finner detta påkallat. Åtalsprövningen sker under

tjänsteansvar och det enskilda åklagarbeslutet kan överprövas av länsåklagare och riksåklagaren. De möjligheter som redan nu finns att kontrollera att åklagaren på rätt sätt tillvaratar de olika folkgruppernas intressen måste anses goda.

Advokatsamfundet berör till en början den i det föregående nämnda FN-konventionen och dess artikel 6 samt ställer dess krav på rättsskydd i belysning av den reglering som 1970 gjordes inte beträffande brottet hets mot folkgrupp utan beträffande brottet olaga diskriminering. Mot denna bakgrund finner samfundet att den rätt, som konventionsartikeln tillförsäkrar envar som blivit utsatt för i konventionen otillåten diskriminering att väcka och föra talan, inte kan sägas ha kommit till klart uttryck i svensk rätt. Enligt samfundets uppfattning har motionären därför påtalat en brist i lagstiftningen, som det kan synas angeläget att avhjälpa.

Enligt samfundets uppfattning kan emellertid svårigheter uppstå vid tillämpning av en bestämmelse sådan som den motionären föreslagit. I detta hänseende påpekar samfundet att alla grupper inte har för dem representativa församlingar eller organisationer samtidigt som det i andra fall dess värre förekommer rivaliserande organisationer, som konkurrerar om att få representera exempelvis en etnisk grupp eller invandrare av en viss nationalitet. Det kan därför enligt samfundet uppstå betydande svårigheter att avgöra vem som skall vara "företrädare" för den folkgrupp som hotats eller utsatts för missaktning.

Övrigt

I ärendet har till utskottet inkommit en skrift jämte visst material från Religiöst forum, sällskap för religiös information och dialog.

Utskottet

I detta betänkande behandlar utskottet motionen 856 som gäller frågan om målsägandetalan vid brottet hets mot folkgrupp.

Motionsyrkandet går ut på att riksdagen beslutar att i 16 kap. brottsbalken skall införas en ny paragraf av följande lydelse: "Målsägande vid brott enligt 8 § är företrädare för den folkgrupp som hotats eller utsatts för missaktning". Motionären vänder sig mot att gällande rätt inte innefattar möjlighet för folkgrupp som känner sig kränkt att väcka talan vid domstol. Denna ordning har enligt motionären av en del minoritetsgrupper uppfattats som en brist i lagstiftningen.

En straffrättslig bestämmelse rörande hets mot folkgrupp är intagen som 8 § bland bestämmelserna om brott mot allmän ordning i 16 kap. brottsbalken (BrB). Bestämmelsen riktar sig mot den som offentligen eller eljest i uttalande eller annat meddelande som sprids bland allmänheten hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp av viss ras, med viss hudfärg, av visst nationellt

eller etniskt ursprung eller med viss trosbekännelse. Straffet är bestämt till fängelse i högst två år. För ringa fall finns en särskild straffskala som upptar böter. För tryckfrihetsrättens del finns en motsvarande reglering i 7 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen.

En grundläggande bestämmelse om målsägandes talerätt ges i 20 kap. 8 § rättegångsbalken (RB). Målsägande är enligt lagrummet den som brott har begåtts mot eller som har blivit förnärmad eller lidit skada av brottet. När det gäller brott som hör under allmänt åtal får målsäganden väcka åtal endast om han har angett brottet och åklagaren beslutat att åtal inte skall äga rum. Bestämmelser om enskilt anspråk i anledning av brott (i regel skadestånd) finns i 22 kap. RB. Enligt 1 § kan talan mot den misstänkte eller annan om enskilt anspråk i anledning av brott föras i samband med åtal för brottet. Grundas enskilt anspråk på brott som hör under allmänt åtal, är åklagaren på målsägandens begäran skyldig att i samband med åtalet förbereda och utföra även målsägandens talan, om det kan ske utan olägenhet och anspråket inte befinns obefogat.

Ett straffstadgande rörande hets mot folkgrupp infördes i strafflagen genom 1948 års straffrättsreform. Bestämmelsen, som överfördes med oförändrad brottsbeskrivning till BrB, gavs sin nuvarande lydelse genom lagstiftning år 1970. Denna lagstiftning föranleddes av ett svenskt tillträde till en FN-konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering. Lagstiftningen innebar bl. a. att tillämpningsområdet för bestämmelserna i BrB och tryckfrihetsförordningen om hets mot folkgrupp vidgades i olika hänseenden samtidigt som i BrB infördes en bestämmelse om ett nytt brott, kallat olaga diskriminering.

Enligt FN-konventionens artikel 6 skall konventionsstaterna tillförsäkra envar under deras jurisdiktion verksamt skydd och verksamma rättsliga medel mot varje rasdiskriminerande handling som kränker hans mänskliga rättigheter och grundläggande friheter i strid mot konventionen. Artikeln gäller också möjligheterna att vid domstol begära ersättning för skada till följd av sådan diskriminering. I lagstiftningsärendet gjordes den bedömningen att bestämmelserna i artikel 6 inte påkallade någon särskild lagstiftningsåtgärd från svensk sida.

Som framgår av redogörelsen i det föregående har innebörden av gällande rätt i fråga om möjligheterna till målsägandetalan vid brottet hets mot folkgrupp belysts i ett avgörande som nyligen meddelats av högsta domstolen (rättsfallet NJA 1978 s. 3). Fallet gällde skadeståndstalan av scientologykyrkan i Sverige mot en tidnings ansvarige utgivare på den grund att en artikel i tidningen innefattade brottet hets mot folkgrupp. Målsägandetalan ansågs inte vara möjlig vid sådant brott, och scientologykyrkans talan avvisades därför. – I sammanhanget bör framhållas att målsägandetalan kan förekomma vid olaga diskriminering, som straffbelades år 1970 samtidigt som bestämmelsen om hets mot folkgrupp gavs sin nuvarande lydelse.

Vid ställningstagande till motionsspörsmålet vill utskottet först uttala sin

anslutning till den tanke som ligger bakom motionen, nämligen att det är angeläget att inskrida mot sådana yttringar av förakt för och kränkningar av folkgrupper som motionären avser. Det är också sådana tankegångar som har motiverat kriminaliseringen år 1948 av hets mot folkgrupp och som har lett fram till den utvidgade lagstiftningen år 1970.

När det gäller möjligheterna att inom rättsväsendets ram komma till rätta med kriminaliserade yttringar av det slag som motionen avser bör enligt utskottets mening pekas på att gärningarna stundom kan vara att bedöma som annat än hets mot folkgrupp, t. ex. olaga hot, ofredande, förtal eller olaga diskriminering. I sådana fall kan målsägandetalan förekomma.

Som påtalats i motionen saknas emellertid sådan möjlighet vid hets mot folkgrupp. Enligt utskottets mening är det inte heller lätt att tänka sig en annan ordning. Den straffbelagda gärningen, som är ett brott mot allmän ordning, är ju riktad mot en folkgrupp som sådan och inte mot enskilda individer eller organisationer. Som påpekats under remissbehandlingen skulle också betydande komplikationer uppkomma i den praktiska tillämpningen av en sådan bestämmelse som motionären föreslagit, t. ex. om en främmande stat eller flera rivaliserande organisationer samtidigt önskar företräda en etnisk grupp eller invandrare av en viss nationalitet. Samtidigt måste enligt utskottets mening beaktas, att det enligt en huvudprincip i svensk rätt vid beivrande av brott ankommer på åklagare att väcka åtal när brott – t. ex. hets mot folkgrupp – har blivit begånget. Och härvidlag bör understrykas att envar, alltså även organisationer som företräder t. ex. minoritetsgrupper, har möjlighet att hos polismyndighet eller åklagare ange brott till åtal. I anslutning härtill bör också nämnas den möjlighet som föreligger att hos överordnad åklagare, i sista hand riksåklagaren, påkalla överprövning av åklagares beslut i åtalsfrågan.

Sammanfattningsvis finner utskottet att de bedömningar som gjordes i 1970 års lagstiftningsärende alltjämt äger giltighet samt att gällande rätt sådan den skildrats i det föregående inte bör ändras på sätt som motionären föreslagit. Utskottet vill emellertid samtidigt framhålla att motionen riktar uppmärksamheten på ett samhällsproblem, som i takt med den ökade invandringen till Sverige blivit alltmera påtagligt. Enligt utskottets mening kan sådana kriminaliserade yttringar av hot mot eller missaktning för folkgrupp som motionen tar sikte på självfallet inte få tolereras och lämnas opåtalade. Härvidlag ligger det, vill utskottet understryka, ett stort ansvar på våra rättsvårdande organ, särskilt polis- och åklagarmyndigheterna. Samtidigt är det här – sett ur ett vidare perspektiv – också en fråga om upplysning och information inom t. ex. utbildnings- och organisationsväsendet, där bl. a. massmedia, statens invandrarverk och invandrarnas egna organisationer har en betydelsefull roll att spela. I detta avseende torde resultatet av diskrimineringsutredningens arbete kunna bli av stor betydelse.

Med dessa uttalanden avstyrker utskottet bifall till motionsyrkandet.

Utskottet hemställer
att riksdagen avslår motionen 1978/79:856.

Stockholm den 22 november 1979

På justitieutskottets vägnar
BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Björn Körlof (m), Lilly Bergander (s), Gunilla André (c), Göte Jonsson (m), Helge Klöver (s), Ella Johnsson (c), Karl-Gustaf Mathsson (s), Bonnie Bernström (fp), Maja Ohlin (s), Maja Bäckström (s) och Elis Andersson (c).